

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 8

Sub. Code :

0	3	1	3
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

1046

MUSIC INSTRUMENTAL (In all Mediums)

Paper-A : (Theory)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :- (1) Attempt **five** questions in all.

(2) Attempt **three** questions from Unit-I and Unit-II selecting at least **one** question from each Unit.

(3) Q. No. 7 and Q. No. 8 of Unit-III are compulsory.

(4) All questions carry equal marks.

UNIT-I

1. What do you mean by Shudh Chayalag and Sankiran Ragas ?
Explain with examples. 9

2. Describe the classification of Indian Musical Instruments with examples. 9

3. Explain briefly the term Moorchna. 9

UNIT-II

4. Define the following terms :
- (i) Meend
 - (ii) Gamak
- $4\frac{1}{2}, 4\frac{1}{2}=9$
5. Write down the life sketch of Ustad Abdul Haleem Zafar Khan Sahib and give his contribution towards Indian music. 9
6. (a) Describe Raga Durga
- (b) Write down the bols of Taal Jhap Taal in single and double layakaries. $4\frac{1}{2}, 4\frac{1}{2}=9$

UNIT-III

7. Write down the notation of a Razakhani Gat in any raga of your course with three toras. 9
8. Answer any **nine** questions of the following :
- (1) Write down the name of Taal having seven beats.
 - (2) Write down the Aroh and Avroh of Raga Khamaj.
 - (3) Who was the Guru of Ustad Abdul Haleem Zafar Khan ?

- (4) Write down the Vadi and Samvadi Swara of Raga Bhairav.
- (5) Name any two types of Gamak.
- (6) Name the Sam prakritik Raga of Malkons.
- (7) Write down the time of Raga Durga.
- (8) Who wrote the Grantha 'Sangeet Ratnakar' ?
- (9) How many moorchanas are formed from Madhyam gram ?
- (10) Write an example of Avnadh Vadya. 1×9=9

(हिन्दी माध्यम)

- Note :-** (1) कुल पाँच प्रश्न करो।
- (2) यूनिट-I तथा यूनिट-II में से कुल तीन प्रश्न करो, प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न अवश्य करें।
- (3) यूनिट-III के प्रश्न नं. 7 तथा प्रश्न नं. 8 अनिवार्य हैं।
- (4) सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

यूनिट-I

1. शुद्ध छायालग तथा संकीर्ण रागों से आप क्या समझते हैं ? उदाहरण देकर समझाएँ। 9
2. भारतीय संगीत में वाद्यों के वर्गीकरण को उदाहरण देकर समझाएँ। 9
3. मूर्च्छना का संक्षिप्त विवरण दें। 9

यूनिट-II

4. निम्नलिखित की परिभाषा लिखो :-

(i) मींड

(ii) गमक।

$4\frac{1}{2}, 4\frac{1}{2}=9$

5. उस्ताद अब्दुल हलीम ज़ाफर खां साहब का जीवन परिचय लिखकर भारतीय संगीत को उनकी देन के विषय में बताएँ। 9

6. (क) राग दुर्गा का परिचय लिखें।

(ख) झपताल के बोल एकगुण एवं दुगुण लयकारियों में लिखो।

$4\frac{1}{2}, 4\frac{1}{2}=9$

यूनिट-III

7. अपने पाठ्यक्रम में से किसी एक राग में एक रज़ाखानी गत तीन तोड़ों के साथ लिखो। 9

8. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दो :-

(1) सात मात्राओं की ताल का नाम लिखो।

(2) राग खमाज का आरोह एवं अवरोह लिखो।

(3) उस्ताद अब्दुल हलीम ज़ाफर खां के गुरु कौन थे ?

- (4) ਰਾਗ ਭੈਰਵ ਦੇ ਵਾਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (5) ਗਮਕ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (6) ਮਾਲਕਾਇਸ ਦੇ ਸਮ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (7) ਰਾਗ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਗਾਯਨ ਵਾਦਨ ਸਮਧ ਲਿਖੋ।
- (8) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਨ ਥੇ ?
- (9) ਮਧਯਮ ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਕਿਤਨੀ ਸੂਚਨਾਏਂ ਬਨਦੀ ਹੈ ?
- (10) ਅਵਨਦੁ ਵਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਏਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖੋ।

1×9=9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :-
- (1) ਕੁਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
 - (2) ਯੂਨਿਟ-I ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ-II ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
 - (3) ਯੂਨਿਟ-III ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 7 ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 8 ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।
 - (4) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਸੁਧ ਛਾਇਆਲਗ ਅਤੇ ਸੰਕੀਕਰਣ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉ। 9
2. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਾਦਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਉ। 9
3. ਮੂਰਛਨਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ :
- (i) ਮੀਡ
 - (ii) ਗਮਕ। 4½, 4½=9
5. ਉਸਤਾਦ ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ ਜਾਫ਼ਰ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 9
6. (ੳ) ਰਾਗ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਲਿਖੋ।
(ਅ) ਝਪ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲ ਇਕਗੁਣ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 4½, 4½=9

ਯੂਨਿਟ-III

7. ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਤਿੰਨ ਤੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਲਿਖੋ। 9
8. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :
- (1) ਸੱਤ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਤਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 - (2) ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਦਾ ਆਰੋਹ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਲਿਖੋ।
 - (3) ਉਸਤਾਦ ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ ਜਾਫ਼ਰ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸੀ ?
 - (4) ਰਾਗ ਭੈਰਵ ਦਾ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ ਲਿਖੋ।
 - (5) ਗਮਕ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੋ।

- (6) ਰਾਗ ਮਾਲਕੌਂਸ ਦਾ ਸਮ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਿਕ (ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ) ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (7) ਰਾਗ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
- (8) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਕਿਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ?
- (9) ਮਧਿਅਮ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੂਰਛਨਾਵਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ?
- (10) ਅਵਨਧ ਵਾਦਾਂ ਦਾ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖੋ। 1×9=9